

Notulae ad floram Sloveniae

Anacamptis papilionacea (L.)

R. M. Bateman, Pridgeon & M. W. Chase

Syn.: *Orchis papilionacea* L.

Prvi najdbi redke divjerastoče orhideje v Beli krajini

The first finds of a rare orchid species in Bela krajina

0356/2 (33T WL15) Slovenija, Bela krajina, Rožni Dol, 200 m ob cesti JZ od vasi Pribišje, 440 m n. m., suhi travnik na apnencu, leg. & det. J. Kosec, 4. 5. 2020 (fotografija), potrjeno J. Kavšek, 25. 4. 2021, 8. 5. 2022 in 8. 5. 2023 (fotoarhiv avtorja).

0357/2 (33T WL26) Slovenija, Bela krajina, Metlika, 500 m južno od vasi Ravnace, 411 m n. m., suhi travnik na apnencu, leg. & det. B. Blažič, 25. 5. 2022 (fotografija), potrjeno J. Kavšek, 12. 5. 2023 (fotoarhiv avtorja).

Metuljasta kukavica uspeva na Iberskem, Apeninskem in Balkanskem polotoku, v Grčiji in Turčiji (DOLINAR 2016). Na Hrvaškem vrsta uspeva v Istri, v Kvarnerju (Bakar), na otokih (Cres, Lošinj, Krk, Brač, Dugi otok, Hvar, Vis) in v Dalmaciji (NIKOLIČ 2015).

Prvotno je bila v Sloveniji vrsta poznana le v submediteranskem fitogeografskem območju (JOGAN & al. 2001, JOGAN 2007). Po letu 2014 so jo prvič opazili tudi v celinski Sloveniji, pod vasio Koglo pri Šmarjeških Toplicah (BAČIČ & al. 2015, DOLINAR 2016), na Goričkem (CENC & PAVSIČ 2016) in pod Trebanjskim vrhom na Dolenjskem (BIZJAK GOVEDIČ & BIZJAK 2019). Tudi na Hrvaškem metuljasta kukavica uspeva izven submediteranskega fitogeografskega območja, in sicer na nahajališču, ki leži v Medžimurju med Križevci in Varaždinom (NIKOLIČ 2015).

V Beli krajini je leta 2020 primerek metuljaste kukavice v okolici vasi Rožni dol opazil Jože Kosec (KAVŠEK 2021). Prvi avtor te notice je kukavičevko opazoval še v naslednjih letih, pregledal je tudi bližnjo okolico, vendar novih primerkov ni odkril. Metuljasta kukavica uspeva na travniku, ki zaradi plitve prsti in nagnjenosti terena ni primeren za intenzivnejšo proizvodnjo. Lastniku, ki travnik kosi dvakrat letno, je predstavil redko rastlinsko vrsto in naletel na pozitiven odziv. Kot kaže, bo lastnik tudi v prihodnje nadaljeval z dosedanjim kmetijsko prakso in tako vsaj srednjeročno ohranil travnik primeren za uspevanje kukavičevk. Drugo nahajališče metuljaste kukavice v Beli krajini je 2022 pri vasi Ravnace odkril Blaž Blažič. Travniki, na katerem uspevajo metuljaste kukavice, je zmerno intenziven, z vsaj dvema košnjama na sezono. Prvo leto sta na tem nahajališču uspevala dva primerka, naslednje leto pa je prvi avtor tega članka našel 8 primerkov te vrste. Takšno število je presenetljivo, saj se metuljasta kukavica v Sloveniji pojavlja maloštevilno, z enim ali največ dvema primerkoma na posameznem nahajališču (CENC & PAUSIČ 2016). Obe nahajališči v Beli krajini se dokaj dobro ujemata s širšim kontekstom vseh dosedanjih najdišč v celinskem delu tega dela srednje Evrope (Slovenija: Dolenjska, Goričko; Hrvaška: Medžimurje). Ugodna mikroklima in globalno segrevanje, kot posledica podnebnih sprememb, omogočajo

širjenje metuljaste kukavice krepko čez mejo njenega strnjenega areala v Sredozemlju (CENC & PAUŠIČ 2016). Posebnost nahajališč v Beli krajini je njuna geografska bližina strnjenemu arealu v Mediteranu, saj ju od rastišč v Kvarnerju loči le dobrih 60 km.

Za Belo krajino je značilno, da se kmetijstvo postopoma opušča. To bo verjetno privedlo do tega, da se bodo manj produktivne njive opustile in spremenile v intenzivne travnike. Nastala bo škoda v kmetijski proizvodnji, zmanjšal se bo pridelek. Tudi ekstenzivni travniki se zaraščajo v grmovne habitate (KAVŠEK 2021), kar se pozna v njihovi spremembi biotske raznolikosti, saj so ravno ekstenzivni travniki primerni za uspevanje kukavičevk.

LITERATURA

- CENC, Ž. & I. PAUŠIČ, 2016: Prispevek k poznavanju razširjenosti metuljaste kukavice *Anacamptis papilionacea* (L.) R. M. Bateman, Pridgeon & M. W. Chase, 1997 (*Orchidaceae*) na severni meji areala vrste. *Annales, Series historia naturalis* 26 (1): 113–118.
- BAČIČ, T., V. JERIN & N. JOGAN, 2015: Notulae ad floram Sloveniae. *Orchis papilionacea* L. *Hladnikia* 36: 53–54.
- BIZJAK GOVEDIČ, T., & N. BIZJAK, 2019: Notulae ad floram Sloveniae. *Orchis papilionacea* L. *Hladnikia* 44: 66–67.
- DAKSKOBLER, I., B. ANDERLE, B. ZUPAN & B. VREŠ, 2014: Novelties in the flora of Slovenia. *Hladnikia* 33: 3–30.
- DOLINAR, B., 2015: Kukavičevke v Sloveniji. Pipinova knjiga, Ljubljana. pp. 22–23.
- DOLINAR, B., 2016: Metuljasta kukavica (*Anacamptis papilionacea* = *Orchis papilionacea*) v Sloveniji, *Proteus* 78 (10): 470–473.
- JOGAN, N. 2007: *Orchidaceae*. In: Martinčič, A., T. Wraber, N. Jogan, A. Podobnik, B. Turk, B. Vreš, V. Ravnik, B. Frajman, S. Strgulc Krajšek, B. Trčak, T. Bačič, M. A. Fischer, K. Eler & B. Surina, 2007: Mala flora Slovenije. Ključ za določanje praprotnic in semenk. Četrta, dopolnjena in spremenjena izdaja. Tehniška založba Slovenije, Ljubljana. 967 pp.
- JOGAN, N., T. BAČIČ, B. FRAJMAN, I. LESKOVAR, D. NAGLIČ, A. PODOBNIK, B. ROZMAN, S. STRGULC KRAJSEK & B. TRČAK, 2001: Gradivo za Atlas flore Slovenije. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 443 pp.
- KAVŠEK, J., 2021: Divje rastoče orhideje Bele krajine v naravi in na vezeninah. Zavod za izobraževanje in kulturo, Črnomelj. 120 pp.
- NIKOLIĆ T. ur. (2015 – nadalje): Flora Croatica baza podataka (<http://hirc.botanic.hr/fcd>). Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu (datum dostopa: 16. 11. 2023).

JERNEJ KAVŠEK & BRANKO DOLINAR